

Voorwoord

In maart 2009 namen we ons intrek in het nieuwe pand Grote Dijlakker 12. Hoe gaat het nu?

Wanneer u op woensdag door de voordeur naar binnenkomt, ziet u allereerst in het ruime kantoor de medewerkers naarstig bezig met sorteren, beschrijven en scannen van bidprentjes en andere documenten van het RK leven en de RK historie van Friesland. Veel gegevens worden meteen ingevoerd in de computer. Haast iedere woensdag worden wel een of meer enveloppen, of zelfs hele dozen met boeken, bidprentjes en devotionalia gebracht.

Nieuwe bezoekers krijgen desgewenst even een rondleiding door het verdere gebouw. In de ruimte achter het kantoor is een 14-tal vitrines met een selectie van de meest interessante geschonken devotionalia te zien. Dan volgt de archiefruimte met zo'n twintig brandwerende kasten vol met gesorteerd historisch materiaal uit het Rijke Roomse Friese Leven. Wanneer u helemaal naar achteren doorloopt, dan treft u de grote rolkasten van de bibliotheek aan met zo'n 6500 titels, van kerkboek tot Katholieke Illustratie, van bijbel tot encyclopedie, enz. enz.

De laatste maanden is de laatste hand gelegd aan de inrichting van de zolderruimte. Na een grondige renovatie door de 'bouwploeg' onder leiding van opperman Sible Huitema (Wat een werk is daar weer verzet!) is het nu zover, dat alle spullen van het depot daar een plek kunnen krijgen. Ons depot was jarenlang ondergebracht op de zolderruimte in de RK pastorie van de parochie in St. Nicolaasga. Maar eindelijk komen alle spullen van het Archief RK Friesland nu onder één dak in Bolsward op de plek waar ze horen.

Het is ook in andere publicaties al vaker gemeld: U bent op iedere woensdag tus-

sen 9.00 en 16.00 uur van harte welkom om (weer) eens een kijkje te komen nemen. Handig is om van tevoren even uw komst aan te kondigen door middel van een telefoontje, e-mail of een persoonlijke boodschap. Op die manier kunt u

zelf (weer) met eigen ogen zien of wij ons motto WAARD OM BEWAARD TE BLIJVEN goed ten uitvoer brengen.....

Met vriendelijke groet,
Het Bestuur.

Even voorstellen

Sinds het begin van dit jaar maak ik deel uit van het stichtingsbestuur van het Documentatiecentrum. Ik ben 48 jaar oud en in navolging van mijn ouders, Catharinus van der Werf en Trees van der Meer, exploitier ik tussen Raerd en Easterwierum een melkveebedrijf, dat langzamerhand is uitgegroeid tot bijna veertig hectare grasland en ruim zeventig koeien. Bestuurlijke ervaring deed ik op in de plaatselijke afdeling van het CDA en de landbouworganisatie LTO. Thans ben ik actief als ledenraadslid van een regionale Rabobank en schrijf ik enkele keren per jaar een column in het weekblad van de LTO, Nieuwe Oogst.

Wanneer je ouders allebei zijn overleden en als ook hun broers en zusters op gezegende leeftijd zijn weggefallen, dan mis je toch de familiale verhalen uit vorige generaties. Daarom is het heel erg waardevol, dat er veel katholiek erfgoed in Bolsward ligt opgeslagen en bekeken kan worden. En gelukkig heeft mijn oom, Folkert van der Werf, deze zijde van de familie te boek gesteld. Dit boek is in de bibliotheek van het Documentatiecentrum door een ieder te raadplegen.

De andere zijde van de familie vergt iets meer speurwerk. Maar nu blijkt dat zowel van vaderszijde, als van moederszijde, een lijn is te leggen naar Ludovicus (Lolcke Gerrits 1668-1755), die beter bekend stond als de 'koning van Warten', vanwege zijn vorstelijk fortuin. En zo zie je maar weer, om met Prediker te spreken: 'Alles is ijdelheid'.

Nico van der Werf.

Parochiële Caritas Instelling St. Nicolaasga 325 jaar

In het jaar 1686 schaft een zekere Joseph Nolckes, één der eerste (r.k.) armvoogden uit St. Nicolaasga zich een rekenboek aan om daarin verslag en verantwoording te doen van de werkzaamheden van de armvoogden uit deze omstreken. Vóór in het boek, hetgeen tot nu toe altijd in de parochie bewaard is gebleven, schrijft hij een prachtige opdracht welke, samen met enkele andere citaten, elders in dit Informatiebulletin zijn opgenomen. Concreet had de Armenzorg de opdracht om daar, waar de geldelijke noden het grootst waren, bij te springen. Op 12 december 1686 wordt daartoe voor het eerst rekenschap gegeven van de inkomsten en uitgaven over het eerste jaar, dus vanaf december 1685.

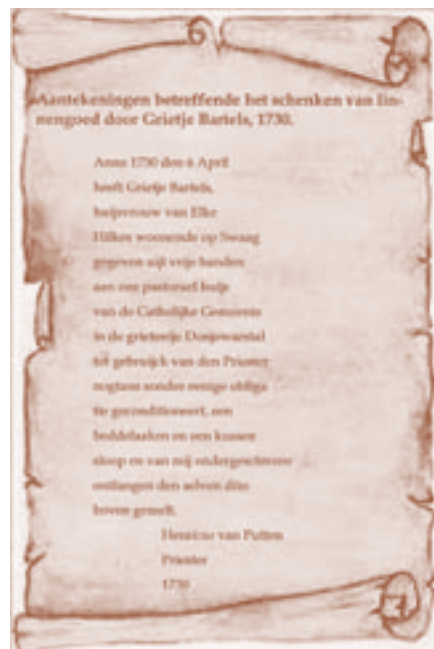
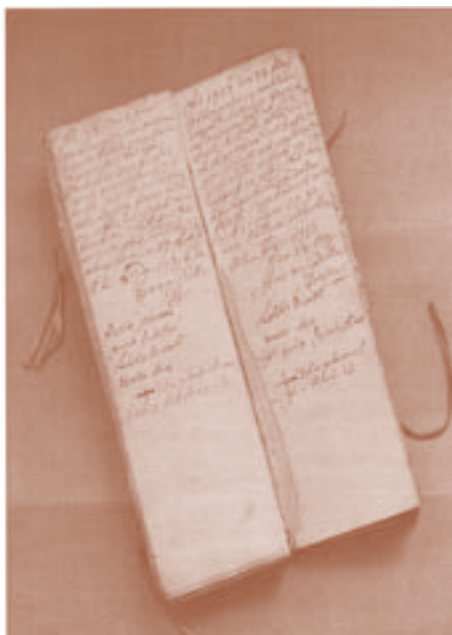
De pastorale bediening vond in die tijd nog plaats vanuit Joure (vanaf 1639). Pas in 1691 wordt, met de benoeming van pastoor Christoffel van der Heyde, de statie "op de Heide" opgericht welke in 1835 verhuisd naar het iets verderop gelegen dorp St. Nicolaasga. Heel bijzonder dat de armenzorg in deze streken al van de grond was gekomen voordat een priester zich hier voor vast had gevestigd en er een ruimte was

waar men kon kerken (schuilkerk). In 1853, bij het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie, werden de staties omgezet in parochies (r.k. parochie H. Nicolaas) en viel de armenzorg onder het R.K. Kerk- en Armbestuur. Later worden kerk- en armbestuur gescheiden en worden het twee aparte besturen. Wanneer op 1 januari 1965 de Algemene Bijstandswet gaat functioneren, waarbij bijstand voortaan een recht op hulp wordt en niet langer een gunst of liefdadigheid, neemt de overheid een belangrijke taak van de kerken over. De bisschoppen geven het Armbestuur een nieuw reglement en veranderen de naam in "Parochiële Caritas Instelling", ook wel P.C.I. genoemd. Het doel is voortaan niet meer beperkt tot financiële bijstand aan personen, maar ook het financieren van katholieke welzijnsorganisaties, zoals bijvoorbeeld "Solidair Friesland".

In het hierboven genoemde oude rekenboek uit 1686 werden niet alleen de inkomsten en uitgaven van de armenzorg geschreven maar ook staan er allerlei aantekeningen in over de aanstelling van nieuwe pastoors, de inventaris van de woning van de pastoor, de financiering van en oprichting van de eerste (schuilkerk) op de Heide onder St. Nicolaasga, de oprichting en aanleg van het r.k. kerkhof, één der oudsten binnen de provincie Friesland, de bouw van de waterstaatskerk en vele andere wetenswaardigheden die te maken hebben met de geschiedenis van de parochie St. Nicolaasga.

Anno 2010-2011 bestaat de armenzorg / caritas / diaconie in de r.k. parochie St. Nicolaasga dus 325 jaar en al die jaren is zij een baken in de nood van velen geweest. Moge dat tot in lengte van jaren zo blijven.

Pastoor Henk Nota,
St. Nicolaasga

150 jaar geleden "Regiment der Zouaven" opgericht

Vóór het jaar 1861 was het land dat nu Italië heet, verdeeld in drie delen: het Koninkrijk Sardinië in het noorden, de Kerkelijke Staat in het midden en het Koninkrijk Sardinië in het zuiden. De oude Kerkelijke Staat in Italië, die ongeveer in het jaar 300 is opgericht en daarna in omvang steeds groter is geworden bestond in het jaar 1861 nog uit de delen Romagna, Marken, Umbrië en Patrimonium Petri (de zetel van Petrus), met als hoofdstad Rome. De Paus was grootgrondbezitter en dus kerkelijk én wereldlijk leider. Oók Paus Pius IX wilde dit bezit beschermen tegen de veroveraars Koning Victor Emanuel II van Sardinië en zijn tegenstander Koning Frans I van Sicilië. Hij kreeg daarbij in eerste instantie hulp van de Franse keizer Napoleon III, maar later vreesde Napoleon een te sterk Italië aan zijn grenzen en ging de Paus hulp verlenen tegen de Italiaanse vrijheidsbeweging. In 1861 werd door het parlement te Turijn het Koninkrijk Italië officieel gesticht en werd Victor Emanuel uitgeroepen tot koning over heel Italië. Er bleef de nieuw benoemde koning nog over om Rome, gelegen midden in de Kerkelijke Staat, tot hoofdstad van Italië te maken. De Paus zou daarbij afstand moeten doen van al zijn gebieden, althans wat er nog van over was, en zeker een deel ervan. Hierop kon Paus Pius IX slechts antwoorden: "Non possumus", hetgeen betekent "wij kunnen geen afstand doen want het gebied behoort niet ons, maar aan alle katholieken".

Omdat Napoleon hier ook achter stond, keerden de Franse katholieken zich af tegen hun keizer en de gehele katholieke wereld ging bijdragen aan de St. Pieterpenning als schadeloosstelling voor de gederfde inkomsten van de verloren gebieden. Ook in Friese parochies werd deze Broederschap opgericht. Van alle zijden alsoz bedreigd, werd in 1860 besloten tot het oprichten van een nieuw pauselijk leger met als kern de beroemde zouaven. Een reorganisatie van het pauselijk leger was dringend nodig. Op advies van ene Mgr. de Mérode deed Pius IX een beroep op een Fransman die een bijzondere staat van dienst had: generaal de La-

moricière. Deze vurige katholiek koos de Paus uit voor de grote reorganisatie van zijn leger. Al snel vertrok de generaal naar Rome en een oproep in alle landen deed spoedig de vrijwilligers toestromen. Veel jongemannen uit de oudste en edelste geslachten van België en Frankrijk snelden naar Rome. Het Korps dat door deze vrijwilligers werd gevormd kreeg de naam "Tirailleurs franco-belges".

Nauwelijks begonnen aan de organisatie van het nieuwe leger stond het al voor de moeilijke taak het leger van Victor Emanuel, dat van Noord-Italië naar het zuiden trok, aan de grenzen tegen te houden. Door het uitblijven van Franse steun geraakte het leger van de zouaven in een hinderlaag. Bij de plaats Gastelfidardo kwam het op 18 september 1860 tot een bloedige slag. De 5000 man pauselijke zouaven boden helfhaftig tegenstand aan de 33000 goed bewapende vijanden maar het werd een volledige nederlaag. Na de slag om Castelfidardo waren de landsdelen Marken en Umbrië voor de Paus verloren en toegevoegd aan het gebied van Victor Emanuel. De Paus behield nog slechts de stad Rome en omgeving. Dit laatste gebied moest nu tot het uiterste worden verdedigd. Het korps "Tirailleurs franco-belges" was nu ontwapend en op 1 januari 1861, dit jaar 150 jaar geleden, werd toen

het "Regiment der Pauselijke Zouaven" gevormd. Pas in 1864 kwamen meer dan 11000 vrijwilligers, waaronder 3181 uit Nederland, vanuit de gehele wereld naar Rome om er te vechten voor het behoud van de Kerkelijke Staat. Maar dat is een andere geschiedenis.

Henk Nota, pr

Nieuwe aanwinsten

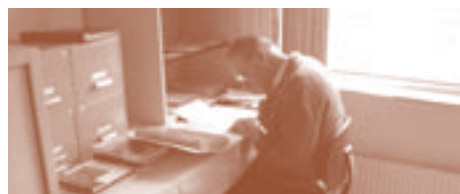
Onderstaand een greep uit de uitgaven die in de loop van 2010 aan ons zijn geschonken:

- Beelden van Vinea Domini (DVD), Witmarsum – ca. 1953
- Sterkte! door pastor N. Sluis, Harlingen – 2009
- L.J. de Vries & Zo, door D. de Vries, Haren – 2010
- Familieboek Kramer, door P.J.M. Postma, Franeker – 2010
- Hettinga, Friese families; o.a. door S.S.N. Hettinga, Rotterdam – 2010
- De Hemeldeur op een kier, door J. Hofstra, Drachten – 2010
- Van de dominee die katholiek werd (DVD), Omrop Fryslân – 2010

Daarnaast zijn er weer vele bidprentjes, rouwbrieven en overlijdensadvertenties gestuurd of bij ons gebracht, maar ook kerkboeken en devotionalia als kruisbeelden, wijwaterbakjes, beelden, medailles, enz. Hartelijk dank voor al uw bijdragen!

Afscheid

Op woensdag 23 februari j.l. heeft pater H.J. Andela o.f.m. na exact 14 jaar trouwe dienst om gezondheidsredenen afscheid genomen als vaste beheerder van onze bibliotheek. Al vanaf februari 1997, eerst in Wytgaard, later in Bolsward, beoordeelde pater Andela de boeken die binnenkwamen of ze geschikt waren om op te nemen in onze bibliotheek en voorzag ze dan van een beschrijving voor de catalogus. Medewerker Piet Postma, die de door de pater beschreven titels al jarenlang overzette naar

de computer, heeft inmiddels zijn taak als bibliothecaris volledig overgenomen. Pater Andela, hartelijk dank voor uw geweldige inzet in al die jaren!

Testament

Testamenteir kunt u natuurlijk ook aan ons denken. Over door ons ontvangen schenkingen, erfstellingen en legaten zijn wij geen schenkings- of successierecht verschuldigd daar onze stichting een ANBI erkende stichting is en geregistreerd staat onder nummer: 8102 57 944. Let wel, u dient daarbij de juiste te naamstelling te vermelden. **Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland te Bolsward**

Bestuursleden en medewerkers

Bestuursleden:

Voorzitter: Corrie van Eijden - de Bruyn, Hoornsterzwaag, tel. 0516 46 27 50

Secretaris: Sible Hettinga, Harlingen, tel. 0517 43 48 14

Penningmeester: Wietze Ypma, Franeker, tel. 0517 39 33 32

Externe contacten: Henk Nota, St. Nicolaasga, tel. 0513 43 13 94

Nico van der Werf Raerd, tel. 0566 60 12 81

2^e secretaris: Piet Postma, Franeker, tel. 0517 39 50 64

2^e penningmeester: Rein de Wolff, Jirnsum, tel. 0566 60 13 90

Ontvangsten en uitgaven boekjaar 2010/2009

BATEN	Boekjaar 2010	Boekjaar 2009
Donaties	9.931	7.031
Giften	16.776	19.404
Maria van Sevenwouden	289	1.913
Diverse verkopen	386	385
	-----	-----
Sub-totaal	27.382	28.733
LASTEN		
Afschrijvingen op vaste activa	9.660	9.302
Kantoorkosten	3.104	5.806
Huisvestingskosten	4.636	5.073
	-----	-----
Sub-totaal	17.400	20.181
RESULTAAT	9.982	8.552
Rentebaten	243	120
Rentelasten	14.125	14.125
	-----	-----
Sub-totaal	13.882	14.005
EXPLOITATIE RESULTAAT	(3.900)	(5.453)

Hierboven een beknopt overzicht van het financiële overzicht van het boekjaar 2010. Voor geïnteresseerden ligt het volledige rapport ter inzage.

Het resultaat afgezet tegen de afschrijving van € 9.660,- mag als positief worden beoordeeld. Wij zijn onze donateurs en schenkers zeer dankbaar hiervoor. Uiteraard rekenen wij ook voor dit jaar op uw financiële steun.

Maak uw bijdrage over op de bankrekening bij de Frieslandbank nummer 29 64 70 090 t.n.v. Archief- en Documentatiecentrum voor r.k. Friesland te Bolsward.

Wacht niet, doe het direct, het bespaart ons veel tijd en moeite.

Medewerkers:

Bibliotheek: pater H.J. Andela, ofm, Sneek

Bidprentjes: Thea Elsinga - van der Zee, Harlingen

Ago en Minke van der Werf - van der Meulen, Franeker

Wietze Teernstra, Bolsward

ICT: Peter Siemensma, Bolsward

Adresgegevens en bezoektijden:

Het ADRKF is in principe iedere woensdag van 9.00 – 16.00 uur toegankelijk voor bezoekers. Maar het is verstandig om vooraf even telefonisch contact met ons op te nemen. Dit om teleurstellingen te voorkomen.

Het bezoek- en correspondentie-adres luid:

Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland.

Grote Dijklakker 12

8701 KV Bolsward

Telefoon 0515 58 18 44

E-mail: info@archiefrkfriesland.nl

Internet: www.archiefrkfriesland.nl